

נתיבות ישיבה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי
לב ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול
חוצב להבות אש קודש, ושאתו כשאת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

כי תצא תשפ"ו
האושר הגדול כשנטהר מחטא
איזהו בן עולם הבא
שנה ח' • גליון תי"א

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

**אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660**

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים

רח' שחל 5, בני ברק

טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

תוכן הענינים

כי תצא תשמ"ט

האושר הגדול כשנמחר מחמא

ה	שמירה כפולה ומכופלת
ה	גודל פגם החטא
ו	"עס לוינט זיך נישט"
ו	מצות שופר - לעורר הלבבות על פגם החטא
ו	מעלת היסורים בעולם הזה
ז	חסד ה' שיכולים להזדכך ע"י קול השופר
ז	הניסיון כשרואים רשע וטוב לו צדיק ורע לו
ח	להתעורר ממצב התרדימה שנעשה ע"י הנהגת העולם
ח	ביאור חטאו של קין
ט	ההבדל בין שני הקרבנות - נתינה מהלב
ט	שני תוצאות של קנאה
ט	הלא אם תיטיב שאת
י	לפתח חטאת רובץ
י	החטא רודף אחריו
י	הקב"ה מדבר לכל אדם עד סוף כל הדורות
יא	למה נפלו פניך
יא	חטאו הגדול של קין
יא	הפועל יוצא מהחטא
יב	הקב"ה הראה לקין שני הברירות
יב	טומאה מהולה בקנאה
יב	התורה מראה לנו מה קורה אם לא מתקנים החטא
יג	הפלא הגדול שהקב"ה התגלה אליו שוב
יג	אולי ישוב בתשובה
יד	איזה תשובה שייך כאן
יד	הקב"ה ציפה שיודה על האמת
יד	הסדר שהקב"ה מלמד אותנו בהלכות תשובה

טו	קין היה צריך להתבונן ממידת הרחמים של הקב"ה
טז	החטא תובע נקמה מהחוטא
טז	מעשה בשונא ששרף ביתו של עני
טז	רגשי נקם למזיק
יז	החטא תובע נקמה - 'ובערת הרע מקרבך'
יז	ע"י חטא קין נגרם קללה לעולם
יז	מה מלמדנו התורה
יח	לאחר שחטא כבר יורד גם מידת הדין לעולם
יח	קול השופר - קול אלוהי המעורר לתשובה
יח	ברגעים ובמאורעות הגדולים של כלל ישראל היה קול השופר
יט	השופר בחודש אלול - כוח התשובה שמתחיל כעת
יט	מחסדי ה' להתבונן כעת מהו חובתו בעולמו
כ	לקנות חיים נצחיים

לפני ראש השנה תשס"ו

איזהו בן עולם הבא

כא	הדין בר"ה אם הוא בן עוה"ב
כג	העצה לזכות בדין - קידוש שם שמים
כד	השפעת קידוש השם לדור דורים
כו	הלימוד מהתלמידי חכמים מהו דרך התורה
כח	השפעת כל אחד על בני משפחתו ע"י הנהגתו
כט	עמל התורה והתבוננות בהנהגת לומדי התורה

כי תצא תשמ"ט

האוישר הגדול כשנמחר מחטא

טעם הדבר הוא, לפי שהאוישר הגדול ביותר של האדם הוא להיטהר מחטאיו, והנגעים באים כדי לטהר את הנפש מחטאיו.

גודל פגם החטא

האמת הוא שמפסוקים האלו בתורה למדים אנו גודל

הפגם שהחטא גורם באדם, שכדי להיטהר מהפגם שנפגם נפשו על ידי החטא, כדאי לו להיות מצורע.

כמה זמן תימשך צרעתו אין אנו יודעים, כי אין בזה גבול ושיעור כמה זמן נמשך זמן הצרעת, רק כפי הזמן שנגזר בשמים שהצרעת תהיה על גופו, כפי הזמן הזה תימשך צרעתו.

כל זה, לפי שהפגם שהחטא פוגם בנפש האדם הוא נורא, וכדי להוריד פגם זה, סובל האדם בגשמיות וברוחניות - כי כל כך גדולה הפגם של החטא.

אם אחד יתלוש סימני הטומאה ויקוץ את בהרתו. אמנם על ידי מעשה זה יהיה טהור, ויוכל

השומר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם תשמרו לעשות. (דברים כד, ח).

רש"י פירש, השומר בנגע הצרעת, שלא תתלוש סימני טומאה ולא תקוץ את הבהרת.

שמירה כפולה ומכופלת

בכלל איסור זה, שאם ירצה אדם להיפטר מהנגע גם אם זה מתוך חשבונות לשם שמים, שכאשר לא יהיה לו נגע יוכל להתפלל יותר טוב ויוכל לקיים יותר מצוות, ובלי הנגע יוכל ללמוד תורה כראוי ולחנך את בניו באופן הראוי. גם באופן זה מזהירה אותנו התורה 'השומר בנגע הצרעת' בשמירה כפולה ומכופלת.

'השומר' בנגע הצרעת, 'לשמור מאוד' ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם 'תשמרו' לעשות, שלא תתלשו סימני טומאה ולא תקוצו את הבהרת.

תקיעת שופר, מצוה זו נתפרשה בפירוש בתורה, וכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה ה"ב), הרמז במצות תקיעת שופר: 'אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה'.

ענין השופר בא לעורר את האדם לשוב בתשובה לקראת יום הדין, שיתעורר מהו החטא, על האדם להתבונן מהו גודל הפגם שהחטא גורם בנפשו של האדם, ועל ידי כן יבוא לידי מורא על החטאים שנכשל בהם, ויתעורר לתשובה.

זהו התכלית של מצות שופר, שיתעורר האדם לתשובה.

מעלת היסורים בעולם הזה

הרמב"ן מפרש בשער הגמול, שהיסורים שהאדם עובר בעולם הזה, על ידי מעט יסורים שהוא עובר בעולם הזה, מתכפרים לו הרבה חטאים. שאילו היה צריך לקבל גיהנום על חטאים אלו בעולם הזה, היה צריך לעבור על חטאים אלו יסורים נוראים ועונשים נוראים. אמנם כשהגמול

להמשיך לשהות בביתו ולחנך את בנו, וגם יוכל להמשיך לעסוק בתורה ומצוות ויהיה חלק מהכלל ישראל, ויבטל מעליו את הגזירה של 'בדד ישב' (ויקרא יג, מו).

"עס לוינט זיך נישט"

אך התורה אומרת, שאין הדבר כדאי, 'זאגט די תורה, עס לוינט זיך נישט'. כל המעלות שיהיה לאדם על ידי מה שיהיה טהור מהנגע, כל זה אינו כדאי. אלא שטוב לו יותר להיות 'בדד ישב', כדי שעל ידי כן יטהר מהחטא, וישיג כל אותם המעלות שאפשר לקבל על ידי הטהרה.

מבואר בפסוקים אלו, 'שטייט דאך דא אין די תורה', עד כמה נוגע הפגם, עד כמה החטא פוגם באדם, ועד כמה טוב לאדם להפסיד בגשמיות וברוחניות כדי להיטהר מהחטא. ומזה נלמד עד כמה גדולה הפגם של החטא.

מצות שופר - לעורר הלבבות על פגם החטא

הנה ראש השנה הוא יום הדין, עיקר המצוה שנאמר בתורה על יום זה הרי זה מצות

צריכים לדעת שזהו מחסדי הבורא ית', שנתן לנו ימי הרחמים ויום הכיפורים, שיוכל האדם לזכך עצמו ולטהר עצמו מהחטאים שנכשל בהם.

**הניסיון כשרואים רשע וטוב לו
צדיק ורע לו**

בתורה נאמר (דברים ז, י), 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבירו'. לפעמים רואים שיש אנשים שהם רשעים גמורים, אנשים מושחתים הן בחלק של בין אדם למקום והן בחלק של בין אדם לחבירו, והם עוברים את ימי חייהם בשלום ושלווה, חיים מאושרים - 'א' גליקליכען לעבען גייען זיי אדורך'.

מצב זה שהם חיים בו, מעמיד את בני האדם בניסיונות גדולים, שלא רואים את ההכרח לשוב בתשובה. כי חושב לו האדם, איזה רע תהיה לו אם לא ישוב בתשובה, שהרי רואה שפלוגי עם חטאיו עד כמה הוא מצליח במשך ימי חייו.

ולפעמים רואים גם ההיפך, שאותם זכאים, שאינם בעלי חטא, עוברים חיים קשים.

הוא בעולם הזה, די במעט יסורים ובעונשים קטנים כדי לזכות לכפרה גדולה.

חלילה אם האדם נשאר בעל חוב, ויוצא מהעולם הזה ללא כפרה, והוא צריך לסבול על חטאיו בעולם העליון. העונשים והיסורים בעולם העליון הם פי כמה וכמה יותר גדולים ויותר קשים.

אנו למדים בתורה שגם בעולם הזה, נענשים על חטא לשון הרע ועל שאר חטאים בעונשים נוראים של 'בדד ישב'. והוזהרנו 'השמר בנגע הצרעת' - שעל החטאים שנכשלו בהם סובלים יסורים נוראים גם בעולם הזה, וצריך ללמוד מזה גודל פגם החטא.

**חסד ה' שיכולים להזדכך ע"י קול
השופר**

לפעמים יתכן שהאדם יחיה את כל אריכות ימיו ושנותיו בעולם הזה, ובכל שנה שומע תקיעת שופר, אבל שמיעת קול השופר לא נגע בו כי הוא זה, וגם קודם ראש השנה ולאחר ראש השנה אין בו שום השתנות ממה שהיה בו במשך כל השנה. אצל איש זה נשארת נפשו חלילה מלוכלכת ופגומה בחטא.

כשרואים

ענינים אלו, זה מעמיד בפני האדם ניסיונות גדולים, שבהסתכלות ראשונה זה מבטל מהאדם את ההכרח של תשובה, שהאדם חושב לו, למה לי לשוב בתשובה, איזה רע יארע לי אם אמשיך במעשי ובהתנהגותי.

להתעורר ממצב התרדימה שנעשה**ע"י הנהגת העולם****כנגד**

מצבים אלו מזהירה אותנו התורה הרמז בתקיעת שופר, 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה'.

לפי

שמצב העולם זורק על האדם שינה ותרדימה. ואין הכוונה שהאדם ישן על מיטתו וחושיו אינם ערים. 'שינה ותרדמה' הכוונה שהחושים אינם ערים דיים לקראת יום הדין, על ידי הצורה של הנהגת העולם שאנו חיים בה.

מצב

זה זורק על בני האדם תרדמה גדולה, לפי שכאשר אנו יוצאים לרחוב, אין אנו רואים שום הכרח לתשובה. אדרבא, אנו רואים ההיפך, כי לבני האדם נראה שהעולם צוחק ושמח גם בלי תשובה.

כנגד

זה מעורר אותנו קול השופר 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה'. עורו והתעוררו ממצב השינה שהעולם זורק אתכם לתוכו, והתקרבו ושובו אל דרך האמת.

ביאור חטאו של קין**אנו**

מוצאים בפסוקים בחטא שחטא קין, שנאמר (בראשית ד, ג), 'ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'.

קין

היה הראשון שהקריב קרבן להשי"ת, ויחד עמו הביא גם הבל קרבן, כמו שנאמר (שם, ד), 'והבל הביא גם הוא'. ומלשון הפסוק משמע שלפי שראה הבל שקין הביא קרבן, התעורר גם הוא להביא את קרבנו. וקרבנו היה 'מבכורות צאנו ומחלביהן', שהביא את מיטב הצאן.

ונאמר

שם, 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעו'. שהשי"ת קיבל את קרבנו של הבל, ואילו את קרבנו של קין לא קיבל.

ממנו, אם בעיני גשמיות ואם בעיני רוחניות, הדבר כואב לו ומביא אותו לקנא בו.

התוצאות של קנאה זו יתכן בשני אופנים.

תוצאה אחת של הקנאה יתכן שתהיה באופן של 'קנאת סופרים' תרבה חכמה'. שמאחר שהשני מצליח באופן זה, סימן הדבר שגם הוא בכוחו לבוא לידי כך, וקנאה זו מביאה את האדם לידי התעלות והתרוממות.

אבל לפעמים התוצאות של הקנאה הוא באופן של שנאה, שמאחר שידע שאינו יכול להיות שווה לשני, או שאינו רוצה להידמות אליו, אבל לפי שרואה שיש לשני דבר שאין לו, דבר זה גורם לו להילחם בשני, שהקנאה מתהפכת לשנאה.

הלא אם תיטיב שאת

והנה קין חטא לפני השי"ת, שלא הביא את הקרבן הראוי, והשי"ת לא קיבל את קרבנו, ומצב זה הביא לידי 'ויחר לקין מאד ויפלו פניו', שהקנאה בערה בו, ונפלו פניו.

ההבדל בין שני הקרבנות - נתינה מהלב

מה היה ההבדל בין שני קרבנות אלו. אלא לפי שהבל הביא קרבנו 'מבכורות צאנו ומחלביהן', מה שאין כן קין שהביא בסתם.

ואף על פי שקין היה זה שהקדים להקריב קרבן, אבל לפי שהבל הביא את קרבנו עם יותר רצון ויותר נדיבות הלב, היה דבר זה חשוב לפני השי"ת שהיה בקרבנו של הבל הקרבה יותר גדולה - 'אין הבל'ס קרבן איז געלעגען מער אוועקגעגעבנ'ס ווי קין, יותר ממה שהיה אצל קין, ודבר זה החשיב השי"ת - הנתינה שנתן הבל, שהיה בזה נתינה יותר גדולה.

לכן 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה'. ולפי שהשי"ת לא שעה לקרבנו של קין, על ידי כן היה 'ויחר לקין מאד ויפלו פניו', שמצב זה כאב לקין עד מאוד.

שני תוצאות של קנאה

בדרך כלל, כשהאדם רואה שחבירו מצליח יותר

החטא רודף אחריו

אך הקב"ה הוסיף ואמר לו, 'ואם לא תיטיב', שאם לא ישוב בתשובה, אזי 'לפתח חטאת רובץ', שהחטא שנכשל בו רודף אחריו. שהפגם שפגם האדם על ידי החטא נעשה לחלק ממנו.

'ואליך תשוקתו', חטא זה ימשיך לדבוק בך. והחטא אינו עומד על מקומו, החטא לא ישתוק, אלא החטא ימשיך לדרוש ולתבוע ולבעור בו, אבל 'ואתה תמשל בו', דע לך שבכל מצב ישאר הבחירה בידך - תוכל לחזור בך.

הקב"ה מדבר לכל אדם עד סוף כל הדורות

מאמר זה אמר השי"ת לקין. קין היה נביא, והשי"ת דיבר אליו.

דיבור זה אומר השי"ת לכל חוטא וחוטא. הדיבור שהשי"ת דיבר לקין, זהו דיבור שנאמר בתורה, וכל מה שנאמר בתורה אינה רק סיפור דברים שהיה, התורה היא תורת חיים עבורנו. ואם כן דבר ה' שנאמר לקין אחרי החטא, דיבור זה מדבר לכל אחד מישראל עד לסוף כל הדורות.

אז דיבר השי"ת לקין, כמו שנאמר (שם ו), 'ויאמר ה' אל קין למח' חרה לך ולמח נפלו פניך', שהקנאה הביאה אותו לידי חלישות הדעת, שנפלו פניו. ואמר לו השי"ת שאין כאן מקום לחלישות הדעת, 'הלוא אם תיטיב שאת', שאם ישוב בתשובה, יתכפר לו מה שעשה.

ומהו התשובה, שעל ידי הקנאה תהיה לו רצון לשפר את דרכיו, על ידי מה שיתחרט על מעשיו הלא טובים.

לפתח חטאת רובץ

כן הוא סדר התשובה, חרטה על העבר וקבלה על להבא. החרטה הוא ההכרה שעשה מעשים שאינם טובים, שעל ידי ההכרה שנהג שלא כראוי, ממילא יהיה לו היכולת לשפר דרכיו להבא, לקבל קבלות טובות להיטיב את דרכיו.

וכך אמר השי"ת לקין, 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך', למח נפלת לעצבות מחמת מה שלא נתקבל קרבןך, 'הלוא אם תיטיב', אם תכיר בחסרון במה שעשית, 'שאת', ימחלו לך על מעשיך, ואם כן אין כאן מקום לנפלו פניך'.

לא ישוב בתשובה, וימשיך ללכת בדרכיו הלא טובים, אזי 'לפתח חטאת רובץ', שידע שהחטא נכנס בו, 'ואליך תשוקתו', שהטומאה שנמשך עליו על ידי החטא, טומאה זו תמשיך לדרוש ולתבוע ממנו.

חטאו הגדול של קין

זה היה חטאו של קין, שהקרבתו שהביא היה קרבן יותר חלש מקרבנו של הבל, שהיה חסר בנדיבות ליבו בעבודת ה', שבעצם העשיה לא היה חסר, ואדרבא, הוא היה הראשון שבא להקריב הקרבן, אלא שהיה חסר בנדבת הלב, בנתינת עצמו וביטול עצמו.

אך ההמשך בחטאו של קין היתה, מה שמפורש בתורה שנפלו פניו של קין, גם לאחר שדיבר השי"ת אל קין.

הפועל יוצא מהחטא

מה היה הפועל יוצא, על זה נאמר בהמשך הפרשה (פסוק ח'), 'ויאמר קין אל הבל אחיו, ולא נתפרש מה אמר לו. מה היה לאחר הדיבור, 'ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו'.

רש"י מבאר מה היה דיבורם, בתורה נאמר 'ויפלו פניו',

למה נפלו פניו

כשהאדם נכשל בחטא והולך בדרכים לא טובים, ומגיע למצב של 'נפלו פניו', שכואב לו מצבו, ובמיוחד כשהאדם רואה שהשני מצליח בדרכי ה', שחבירו מצליח בתורה וביראת שמים. כשרואה את השני איך שנשמר מדבר חטא, והנהגתו כהוגן, ויש לו ללמוד מדרכיו של השני, על ידי כן נפלו פניו, שהוא רואה שהשני חשוב ממנו ומרומם ממנו.

אז הגיע אליו דבר ה' ואמר לו, 'למה חרה לך ולמה נפלו פניך', שכל זה איננה סיבה מספקת שתפול ברוחך. 'הלוא אם תיטיב שאת', שיש לך ברירה לשוב בתשובה, ועל ידי מה שישוב בתשובה ויכיר שהדרכים שהלך בהם עד כה אינם דרכים טובים, שחסר לו ביראת שמים, וחסר בדרכיו בעבודת ה', כי הוא מחפש את הנאתו ותועלתו בכל דבר וענין, והמצוות שהוא מקיים אינם לשם שמים.

אמנם 'הלוא אם תיטיב שאת', שאם תבקש לשוב בתשובה ימחלו לו על חטאיו, שימינו של הקב"ה פשוטה לקבל שבים. אך 'ואם לא תיטיב', שאם

דיבור של ריב ומצה, ולא היה זה דיבור של ידידות וריעות, אלא דיבור של מצה ומריבה.

והכוונה, שהקנאה בערה בקין,

וקנאה זו הביאה אותו

לשנאה, לפי שלא בחר בדרך של 'אם תיטיב שאת', ונשאר בחלק של 'אם לא תיטיב', ועל ידי כן היה 'לפתח חטאת רובץ', שפעמה בו הטומאה שנכנסה בו על ידי החטא, שנכנסה בו מידת הקנאה, שהטומאה נכנסה בקנאה, שהקנאה היתה מליאה בטומאת החטא.

קנאה זו תבעה כסדר, עד

שהתחיל בדברי מצה

ומריבה, ומזה הגיע עד ל'ויהרגהו'.

התורה מראה לנו מה קורה אם לא

מתקנים החטא

'די תורה ווייזט אונז', התורה

מראה לנו עוד חלק

בהשתלשלות המעשה של קין והבל.

התורה מראה לנו הצורה איך

מגיעים לידי 'לפתח

חטאת רובץ' ואלו תשוקתו.

הצורה של 'לפתח חטאת רובץ'

הוא, שהחטא תובע ודורש מהאדם

עד שמגיע לרציחה, שכאשר

שבקין אחזה הקנאה בהבל אחיו,

הקנאה אינו דבר העומד, הקנאה

הוא מידה רעה ממידת האש,

שבוער באדם ומתגבר בו יותר

ויותר.

הקב"ה הראה לקין שני הברירות

כבר נתבאר, שהקנאה או שמביא

את האדם ל'קנאת סופרים

תרבה חכמה', שמביא את האדם

לשוב בתשובה, שירצה להתעלות

להיות כמו השני, על ידי מה

שיעקור את החטא ואת הפגם שבו,

או שמביא אותו לידי שנאה.

השי"ת דיבר עם קין והראה לו

את שני הדרכים

שעומדים בפניו, 'אם תיטיב שאת,

ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ

ואליך תשוקתו', השי"ת העמיד

בפניו את שני המהלכים שעומדים

בפניו.

טומאה מהולה בקנאה

אבל כשנפגשו קין והבל היה

ביניהם איזה דיבור,

שממש הגיע רציחתו של קין

להבל.

מה היה דיבור זה, מפרש רש"י,

'נכנס עמו בדברי ריב ומצה,

להתעולל עליו להרגו'. שהיה זה

ואמר לו 'אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו'. השי"ת הראה לו את שני הדרכים.

ומה עשה קין, קין בחר ללכת בדרך השניה, כנגד רצון הבורא. ואכן על ידי מה שהיה 'ואם לא תיטיב', נתקיים בו 'לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו', ועמד ושחט את אחיו.

ולכאורה מה מקום יש עכשיו לדיבור, מאחר שבפירוש אמרו לו שכך יהיה.

אולי ישוב בתשובה

למעשה היה דבר ה' אל קין. ונאמר שם שם הוי"ה שהוא מידת הרחמים, ודיבר עמו בלשון רכה 'אי הבל אחיך'.

וצריכים להבין איזה מקום יש כאן להזכרת מידת הרחמים, מאחר שעשה מה שעשה, ומהו ענין השאלה של 'אי הבל אחיך'.

ועל זה פירש רש"י, 'להיכנס עמו בדברי נחת', השי"ת המציא עצמו לפני קין בדיבורים רכים, 'אולי ישוב', שמא ישוב בתשובה.

האדם משאיר את החטא אצלו ואינו שב בתשובה, הרי שהחטא מורידו עוד ועוד, כמו שאנו רואים אצל קין שירד לרציחה.

הכוונה איננו שכל מי שהחטא נשאר כרוך בו יפול עד כדי רציחה. אבל יש ללמוד מכאן שהחטא מוריד את האדם יותר ויותר.

הפלא הגדול שהקב"ה התגלה אליו שוב

ירידת קין עדיין לא תמה, כי הצורה של החטא והשתלשלות המאורעות שנגרמים על ידי החטא, מפורש בתורה סדר הדברים, כמו שרואים בהמשך הפסוקים (שם, ט), 'ויאמר ה' אל קין', השי"ת נגלה שוב אל קין.

עצם דבר זה הוא פלא גדול בעינינו, כי לכאורה הוא גרוע מזקן ממרא, שהזקן ממרא הוא שהבית דין פסקו פסק מסוים, והוא עומד ופוסק כנגד הכרעת הבית דין, ועל זה דינו בסקילה.

כך היה אצל קין, שבתחילה חטא במה שהביא קרבן יותר חלש, ואז נתגלה אליו השי"ת בנביאות

איזה תשובה שייך כאן

מעשה רציחה, שהרג את אחיו ובשרו, ומהו התשובה, על ידי מה שיאמר 'אני הרגתי וחטאתי לך', וליותר מזה לא ציפה השי"ת, השי"ת לא ביקש לשמוע יותר מזה. לכן המציא השי"ת עצמו בדברי נחת לקין לאחר שהרג את אחיו, 'אולי ישוב ויאמר אני הרגתי וחטאתי לך'.

לכאורה צריך להבין מה שייך כאן תשובה, מאחר שכבר הרג את הבל, והלא זהו מעוות שלא יוכל לתקון, ומה שייך כאן תשובה, האם יוכל להחיות המת, ואם כן מה נדרש ממנו תשובה.

בדבר זה מלמדנו התורה, 'די תורה לערנט אונז ווייטער', שגם לאחר שקין המרה את פי ה' שני פעמים, ולאחר שנכשל בראשונה הזהירו הבורא **חזור בך**, שישוב בתשובה, ואם לא ישוב בתשובה 'לפתח חטאת רובץ ואלריך תשוקתו', שישקע בחטא יותר ויותר. אך קין לא שמע בקול ה', ושקע בחטא יותר ויותר, עד שנכשל בחטא והרג את אחיו.

בשלמא לאחר שלא התקבל קרבנו היה שייך לבקש ממנו תשובה, שישוב בתשובה על מה שהביא קרבן מהגרוע, שכאשר יביא קרבן להבא יביא מהמובחר יתכפר לו. אבל לאחר שהרג את קין, מה שייך לשוב בתשובה, כיצד יתקן על ידי התשובה.

אף על פי כן לא ננעלו בפניו שערי רחמים, והשי"ת נכנס עמו בדברי נחת, 'אולי ישוב ויאמר אני הרגתי וחטאתי לך'.

אבל ברש"י פירש 'להכנס עמו בדברי נחת', שהשי"ת ביקש לפתות לקין בדברים רכים, ושאל את קין 'אי הבל אחיך', כדי שישוב בתשובה. ומה תהיה תשובתו, פירש רש"י, 'ויאמר אני הרגתי וחטאתי לך', השי"ת ציפה מקין שיודה ויאמר שהוא הרג את הבל וחטא לפני השי"ת.

**הסדר שהקב"ה מלמד אותנו
בהלכות תשובה**

השי"ת מלמד אותנו הסדר, 'דער אייבערשטער לערנט אונז דער סדר'. מהו הסדר

הקב"ה ציפה שיודה על האמת

והנה המעשה שעשה קין הרי זה מעשה נורא, גרע מסתם

ויתבונן, מה עשיתי, הרגתי את אחי על לא עוול בכפו, ובזה גרמתי צער נורא לאבי ואמי.

עצם המעשים הנוראים היה צריך לעורר את קין לחרטה נוראה, ובנוסף כשראה את רחמי ה' הגדולים, שלאחר החטא הראשון נראה אליו הבורא ואמר לו שוב בתשובה, ואם לא ישוב יבוא נפילתו, והוא לא שב בתשובה, ואכן הוא נפל בחטא נורא.

אך גם במצב זה נראה אליו השי"ת בשנית ונגלה אליו במידת הרחמים ונכנס עמו בדברים, כביכול השי"ת מתחנן לפני קין שישוב בתשובה.

כשאדם רואה מידת טובו של הקב"ה, על ידי דבר זה בעצמו צריך למוס לב האדם כהמס חמאה לפני השמש, כשרואים גודל מידת רחמיו יתברך.

אבל קין מה ענה, ויאמר לא ידעתי, השומר אחי אנכי, שאין לו שום השגה היכן אחיו, ואין לו קשר ושייכות עם אחיו.

בדיבור זה עשה עצמו כאילו אין לו שום שייכות לכל הענין.

כשהאדם שוקע בחטא, ומצד שני באיזה אופן מתנהג השי"ת עם החוטא במידת הרחמים.

גם לאחר שכבר שקע בחטאים נוראים, שנכשל בהריגת אחיו - שגם בעולם הנכרי הריגת האח זהו דבר מגונה ביותר. אך חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו, וגם לאחר מעשים נוראים אלו, לאחר שהמרה את פי ה', השי"ת נכנס עמו בדיבור מתוך אהבה בדברי נחת.

קין היה צריך להתבונן ממידת הרחמים של הקב"ה

מה עשה קין, לכאורה היה צריך ליבו של קין למוס בקרבו מחמת החטא הנורא שנכשל בו. עצם החטא היה צריך לעוררו לחרטה, איך היה מסוגל לעשות כמו מעשה הזה להרוג את אחיו, והרג את בנם של אביו ואמו. שהרי כשאב ואם משכלים את בנם, זהו כאב לאב ולאם שלעולם אינו מתרפא כל זמן שהם חיים. וקין עמד וקרע את החתך בלב אביו ואמו, אדם וחוה - קרע ששוב לא יתרפא.

בדבר זה עצמו די בזה שיתעורר במחשבה של תשובה

החטא תובע נקמה מהחוטא

לאחר שדיבר אופן זה, נשתנה דרך דיבורו של השי"ת אלי, ונאמר (שם י), 'ויאמר מה עשית', האם אתה מדמה שאיני יודע מי אתה, ועל כן שואל אתה 'השומר אחי אנכי'. אני יודע כל מעשיך, ועכשיו 'קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה', שכן מהות החטא עומד וצווח, החטא דורש ותובע נקמה מהחוטא.

אנו מבינים שכאשר רוצחים איש, הרי שהנרצח עומד וצווח על שהרגו הנפש, שכאשר רוצחים אחד על לא עוול בכפו, הנפש עומד ודורש ותובע נקמה.

אך לא רק הנפש של הנרצח עומד ודורש, אלא **עצם החטא עומד וצווח**, לפי שהחטא זהו פגם בבריאה, החטא מביא זוהמא וקלקול ורוע בבריאה, והחטא תובע נקמה מהחוטא.

מעשה בשונא שטרף ביתו של עני

נתאר לעצמינו, אדם שלא היה לו בית להתגורר בו, והוא איננו עשיר שיכול לבנות לעצמו בית, ולכן אסף ממון מכל מקום שהיה בכוחו לאסוף וגם הוסיף

ללוות סכומים גדולים כדי שיוכל לבנות את ביתו.

לאחר כל יגיעתו הגדולה לבנות בית לעצמו, כשהבית עמד כבר על תילו, בא שונאו הגדול ושורף את הבית, באופן שלא יקבל תשלום עבור השריפה - 'די אינשוראנס [הביטוח] צאהלט איהם נישט'.

איזה רשעות נוראה יש בזה, שהשני שונאו מחמת דבר של מה בכך, ולכן שרף לו את ביתו, באופן שנשאר מחוסר גג ובעל חוב נורא, שאין לו היכן לדור, ונשאר בעל חוב בסכומים של מאות אלפי דאלארען, באופן שבעל הבית השרוף בא לידי המסקנא שטוב לו שיאבד את עצמו לדעת ל"ע. כל זה בא מחמת רשעותו של המזיק.

רגשי נקם למזיק

כשארם מהצד שומע ענין זה, הרי כל מי שיש בליבו לב ישר מתחיל לבעור בו קריאה של נקמה למי שגרם לכל האסון הזה, שצריכים להכותו ולהענישו על חטאו הנורא, וצריכים להחרימו ולרודפו.

נקצב עונשו כמו שנאמר (פסוק יא),
 'ועתה ארור אתה מן האדמה אשר
 פצתה את פיה לקחת את דמי
 אחיך מידך'.

קין התקלל בקללות שנשארו עד
 היום הזה, 'כי תעבוד את
 האדמה לא תסוף תת כוחה לך נע
 ונד תהיה בארץ' (שם יב), שעל ידי
 החטא נגרם קללה לעולם.

מה מלמדנו התורה

'די תורה לערנט אונז', אנו
 לומדים בפרשת קין מה
 שנעשה לאדם על ידי החטא, ומהו
 הנהגת השי"ת כביכול כלפי
 החוטא.

שתי נקודות אלו מלמדת אותנו
 התורה, כיצד החטא
 מתפשט באדם, באופן של 'לפתח
 חטאת רובץ', מהו ההתחלה של
 החטא, על ידי הקנאה, כיצד נראה
 האדם בתחילת דרכו בחטא,
 כשעדיין שייך שיהיה אצלו 'אם
 תיטיב שאת', והאופן שהחטא
 מתגדל על ידי 'אם לא תטיב',
 לאיזה אכזריות נראה יורד האדם
 על ידי החטא.

מצד שני מלמדנו התורה, הנהגת
 הבורא עם החוטא במידת
 החסד ובמידת הרחמים, הן

הרגש זה של נקמה מתמלא בכל
 מי שיש לו לב ישר,
 כששומע גודל הרשעות שנעשה
 כאן.

החטא תובע נקמה - 'ובערת הרע מקרבך'

כמו כן אילו היינו מתבוננים
 בבריאה, והיינו רואים גודל
 הפגם וגודל הצרות שהחטא מביא
 על כל העולם כולו ועל הכלל
 ישראל, היינו מבינים שהחטא
 דורש ותובע נקמה.

מהות ענין הנקמה הוא 'ובערת
 הרע מקרבך'. הנקמה
 הנדרשת איננה רק נקמה בעלמא
 כנגד עושה הרשע, אלא שהוא
 תביעת נקמה מחמת 'ובערת הרע
 מקרבך'. הנקמה היא לבער את
 ההשחתה, לבער את השורש פורה
 ראש ולענה של הרע, לבער את
 העונשים והרע שהחטא גרם
 לבריאה, הדברים הללו תובעים
 נקמה כדי לבער את הרע מהעולם.

וזה הכוונה 'קול דמי אחיך
 צועקים אלי מן האדמה'.

ע"י חטא קין נגרם קללה לעולם

לפי שלא שב קין בתשובה בשעה
 שדיבר אליו השי"ת, מיד

חיים שניתנה לנו כדי ללמדנו את דרך ה', דרך החיים.

כשנכשל בחטא בראשונה, וגם כשנכשל בחטא בשנית.

קול השופר - קול אלוהי המעורר לתשובה

עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה. 'אשרי העם יודעי תרועה', בשופר יש כיח מיוחד לעורר את הישנים.

אנו רואים שבברכת שופרות שאומרים בראש השנה מזכירים את קול השופר שהיה בשעת מתן תורה. שבמתן תורה - שאז היה התגלות השי"ת הגלויה ביותר שהיתה בבריאה, היה שם תקיעת שופר.

כמו כן לעתיד לבוא ייתקע בשופר, כמו שאנו מזכירים הפסוק 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול' ובנוסף אנו מזכירים הפסוק 'בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'.

ברגעים ובמאורעות הגדולים של

כלל ישראל היה קול השופר

במאורעות הגדולים ביותר שהיו בכלל ישראל - היה שם קול השופר. קול השופר מקושר במאורעות

גם לאחר שכבר נכשל בחטא החמור ביותר, 'און די תורה לערנט אונז ווייטער', בנוסף אנו לומדים מהתורה, שלאחר שכבר ראה האדם גודל רעת החטא, וגם לאחר שכבר ראה גודל חסדי ה' עמו, איך שיתכן שישאר בקרירותו ולא יתעורר, ויאמר 'לא ידעתי, השומר אחי אנכי'.

לאחר שחטא כבר יורד גם מידת הדין לעולם

כשהאדם יורד למדרגה נוראה זו, משתתפת מידת הדין במידת הרחמים, והשי"ת מוכיח את החוטא: 'ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה'. בפסוק זה כבר לא הוזכר שם הרחמים, אלא נאמר בסתמא 'ויאמר', לפי שכבר שיתף מידת הדין במידת הרחמים.

והנה הפסוקים הללו שנתפרשו בתורה, אין זה רק סיפור דברים בעלמא מה שהיה בתחילת הבריאה, התורה הק' אינה ספר של מעשיות, התורה היא תורת

הגדולות ביותר וההתגלות הגדולה שהשי"ת מתגלה בעולם.

ההתגלות שהיתה אז זהו פועל

יוצא מגודל אהבת ה' לעמו ישראל. זהו מהות ההתגלות, כשיש חיבה עצומה מכביכול לבני ישראל נכאן פרץ רבינו בבכי גדול עד שלא היה יכול לדבר ובכה במשך דקה ארוכה], זהו מהות ההתגלות, ובשעת ההתגלות נשמע קול השופר.

זהו קול השופר, שיש בו כוח אלוקי של 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה'.

השופר בחודש אלול - כוח התשובה שמתחיל כעת

והנה בטור ריש סימן תקפא כתב, 'תניא בפרקי רבי אליעזר, בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר, שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר, שנאמר (תהלים מז), עלה אלוקים בתרועה וגו'.

לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג), אם יתקע שופר בעיר וגו', וכדי לערבב השטן, וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפילה'.

הכוונה בדבר זה הוא, שהכוח האלוקי שיש בשופר לעורר בתשובה, כוח זה מתחיל בימי הרחמים והרצון של חודש אלול.

מחסדי ה' להתבונן כעת מהו חובתו בעולמו

זהו חסד ה', שנתן לנו הבורא את ימי הרחמים, שיהיה לאדם הדרך והאפשרות לטהר עצמו מחטאיו.

זהו חסד ה' נפלא, ובתנאי שאכן יהיה 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם', שהאדם יתבונן בימי הרצון בתכלית הבריאה ובתכלית יצירת האדם, שלא נברא בעולם רק כדי לחיות את ימיו בעולם הזה, ולהוציא מהעולם את מרבית ההנאות והתענוגים ששייך, ויחד עם זה יקיים גם תורה ומצוות.

לקנות חיים נצחיים

האדם לא נברא כדי ליהנות מתענוגי העולם הזה, לא לשם כך נברא האדם, האדם נברא כדי לעסוק בעבודת ה' ולקנות את החיים הנצחיים.

זהו הכוונה 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם', שהאדם ישיג ידיעה זו ועל ידי כן

יתעורר בתשובה, להתחרט על מעשיו הלא טובים שעשה עד עכשיו, ויקבל על עצמו ללכת בדרכי ישרים בדרכי ה', בדרכי התורה.

אנו עומדים עדיין בתחילת ימי אלול, ויש להתחזק ולהתעורר לתשובה ולתכלית והתפקיד של האדם בבריאה.

לפני ראש השנה תשס"ו

איזהו בן עולם הבא

בעולם הזה, עד שדומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אות אחת.

מבואר בשיטת התוס' שבראש השנה יש שני דינים:

דין אחד הוא מה יהיה עם האדם בשנה הבעל"ט, וזה אינו תלוי בצדיקים ורשעים, שיתכן שיהיה צדיק שלא יזכה לשנה טובה, ויתכן שיהיה רשע שיכתב לשנה טובה. אבל יש עוד דין בראש השנה, שבכל שנה דנים את האדם מה יהיה דינו של האדם לעולם הבא, אם הוא בן עולם הבא או לא, ומה שאמרו נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים או להיפך, היינו אם יזכה לחיי העולם הבא או לא.

אבל יש להבין, הרי לכאורה הדין אם הוא בן עולם הבא או לא, שייך לדון לאחר אריכות ימיו של האדם, לאחר שסיים את עבודתו בימי חייו בעולם הזה, או שייך לדון אותו אם הוא בן עולם הבא. אבל היאך שייך לדון בראש השנה בכל שנה

הדין בר"ה אם הוא בן עוה"ב

בגמרא (ר"ה טז:) אמרו על הדין של ראש השנה, 'אמר

רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן, שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים, צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים, זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה'.

התוס' כתבו (ד"ה ונחתמין)

'ופעמים הצדיקים נחתמין למיתה, ורשעים גמורים לחיים, דכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, דאמרינן בסוף פ"ק דקדושין (דף טז:), מי שזכיותיו מרובין מעונותיו, והיינו שהוא נחשב לצדיק, מריעין לו כל כך עד שדומה כמי ששרף את כל התורה כולה ולא שייר ממנה אות אחת, שכל כך הוא נענש, ואם עונותיו מרובין מזכיותיו, והיינו שהוא בגדר רשע, עושים לו כל כך טובה

אם הוא בן עולם הבא, הרי הדבר תלוי במעשיו בכל משך ימי חייו.

הביאור

בזה הוא, שהנידון על האדם הוא באיזה אופן ידונו השי"ת בכל ימי חייו. כי הנה כשיש למלך עבד נאמן, הרי הוא מתייחס אליו תמיד מתוך מידת החסד ובסבר פנים יפות. אבל אם אינו עבד נאמן, יהיה היחס אליו בפנים זועפות.

כן

הוא גם לגבי האדם, כי בוודאי שהדין האחרון אם יזכה האדם לחיי העולם הבא או לא, יהיה לאחר אריכות ימיו ושנותיו. אבל הדין בראש השנה בא לקבוע מיהו האיש, וכיצד יהיה היחס אליו, האם הוא עבד נאמן או חלילה להיפך, האם הוא בן עולם הבא או שמא חלילה הוא שייך למחנה האחר. שבראש השנה דנים את האדם מהו מהותו וכיצד יהיה היחס אליו מן השמים, שאם הוא צדיק הרי הוא נחשב לבן עולם הבא.

כיצד

דיינינן להאי דינא. דנים את האדם, שאילו היה מסיים עכשיו את ימי חייו, האם היה זוכה לחיי העולם הבא או לא. שהרשע אילו היה מת עכשיו, היה יורש גיהנום, ומאחר שהיה

יורש גיהנום, כמו כן השי"ת דן אותו במשך השנה, כמי שאינו נאמן להשי"ת, אבל אם הוא צדיק שהיה זוכה עכשיו לחיי העולם הבא, ממילא תהיה ההנהגה עמו במשך כל ימות השנה כפי שנוהגים עם בן עולם הבא.

הדין

אם הוא בן עולם הבא או לא, זה נוגע להרבה ענינים במשך ימות השנה, כי מי שהוא נחשב לבן עולם הבא, לפי שהוא נחשב ידיד ה', הרי שהשי"ת מונעו מנסיונות, וכמו שנאמר (תהלים לו, יא), 'משוך חסדך ליודעך וצדקתך לישרי לב', שמי שהוא ידיד ה', השי"ת נוהג עמו בחסד וברחמים, ומונע אותו מנסיונות, הוא מונע אותו מחברים רעים ומשאר גורמים לחטא. אבל אם חלילה אין הוא נחשב לבן עולם הבא, ואז אין הנהגה זו של 'משוך חסדך ליודעך', והוא עומד הרבה פעמים בפני נסיונות קשים, ואינו זוכה לסייעתא דשמיא.

באמת

הדין בראש השנה אם הוא נחשב עכשיו לבן העולם הבא, משפיע גם אם יזכה להיות לאחר אריכות ימיו להיות בן עולם הבא, כי כשאחד נידון בראש השנה באשר הוא שם

עומד, ואיזה דברים משפיעים עליו לטובה.

צריך כל אחד להתבונן, בחור שמבין את תלמודו והוא יודע ללמוד, ויש לו שכל הישר, והוא זוכה להתפלל כראוי, יש לו להתבונן כיצד זכה לכל מה שזכה, כי מן השמים זכה לסייעתא דשמיא, שזכה לשהות אצל אנשים שפתחו את עיניו, וזכה לקדש את מחשבותיו.

אבל יש בחור שנפל עם חברים רעים, עם חברותות לא טובים, שהרחיקו אותו מהדרך הישר, שלימדוהו עניני פאליטיק ותאוות וחמדות, מה שנפל לידי חברים לא טובים הרי זה מפני שדנהו שלא ינצל מהנסיונות.

העצה לזכות בדין - קידוש שם שמים

כל אחד רוצה למצוא חן בעיני הבורא, לזכות בראש השנה בדין. ויש כמה דרכים ועצות כיצד לזכות בדין, עצה אחת הא מה שאמרו חז"ל (ר"ה יז.) 'כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו'. ויש עצה לכיין כראוי בשעת התפילות בראש השנה ובשעת תקיעת שופר.

שהוא עכשיו בן עולם הבא, ויש לו חבר רע או שכן רע שהוא יכול להשפיע עליו הנהגה לא טובה, מאחר שהוא נידון כבן עולם הבא, הרי הוא זוכה לשמירה עליונה שלא יהיה לחבר רע או שכן רע השפעה עליו. אבל אם אינו בן עולם הבא, הרי הוא מאבד את השמירה מן השמים, ואז הוא עלול לבוא לידי כך שחבירו יורידו מהדרך הישר באופן שבסוף ימיו לא יזכה לעולם הבא.

מבארים התוס' שעוד זאת נידון האדם בראש השנה, על כל מאורעותיו שיהיו במשך השנה, שבראש השנה נידון האדם בשני דינים.

מה שדנים את האדם אם יזכה להיות בשנה זו תלמיד חכם, הרי זה שייך לכאורה בדין אם הוא בן עולם הבא, שהדין אם יגדל תלמיד חכם היינו שדנים אותו לכמה חשק התורה יזכה, מי יהיה רבו, שאצלו יוכל ללמוד תורה ויראת שמים, מי יהיו חבריו, האם יהיו לו חברים טובים או חלילה להיפך. ודבר זה תלוי כיצד הוא נידון, אם הוא בן עולם הבא או לא. וכמו כן דנים אותו איזה נסיונות יעמדו לפניו, שכל בחור יודע בפני איזה נסיונות הוא

יאמר לו מתוך דרך ארץ שהרי זה מקומו הקבוע, זהו הנהגה הפוכה מקידוש שם שמים.

אבל אם בשעה שהוא רואה את האורח שיושב על מקומו הרי הוא נגש אליו בסבר פנים יפות ומביא לו סידור או חומש, הרי זה מקדש שם שמים, לפי שעל ידי כן יראה האורח מהו בן תורה, ואז יהיה יותר קרוב לתורה.

השפעת קידוש השם לדור דורים

יתכן שהאורח יש לו בביתו בחור צעיר שהולך לישיבה, ואינו נוהג כראוי, שאינו משכים לתפילה או שאינו משכים קודם זמן קריאת שמע, ואין לו דרך ארץ כלפי אביו ואמו, שהוא גדל כבחור גס. ואז חושב האורח על הבחור בבית המדרש כיצד קירבו, ואז הוא אומר לבנו, ראה את עדינות נפשו של הבחור. ויתכן שעל ידי הנהגה זו ישתנה הנהגתו של בנו מרע לטוב, שהנהגתו של הבחור בן הי"ד שנה משפיעה על האורח ועל בנו.

כאשר יעלה לאחר אריכות ימיו לבית דין של מעלה, השי"ת ישפיע עליו שכר

אכן מצאנו עצה פשוטה: מי שהוא מקדש שם שמים, שהוא נוהג בהנהגה טובה שיושפעו ממנו לטובה, בזה יוכל לזכות בדין. וכדי להיות מקדש שם שמים אינו צריך להיות דרשן גדול להשיב את האינם שומרי תורה ומצוות לתשובה, אלא די שתהיה הנהגתו באופן הראוי, כי כשבחור או אדם מן השורה נוהג באופן הראוי מתוך דרך ארץ, ואינו מדבר פאליטיק, והוא נוהג מתוך עניויות, הרי זה עושה רושם על אחרים.

אי אפשר לדעת עד כמה הדברים מגיעים, לפעמים יתכן שבחור נכנס לבית המדרש להתפלל, והוא רוצה לשבת במקומו, ואז הוא מבחין שיהודי שנכנס לבית המדרש להתפלל, התיישב על מקומו הקבוע של הבחור.

אם ייגש אליו הבחור ויאמר לו, 'ר' איד זהו המקום שלי', בהנהגה זו לא יעשה רושם טוב על השני, לפי שהאורח יחשוב, הנה אני הוא אורח במקום זה, והבחור הוא בחור צעיר, וכי זהו דרך התורה להקימני מהמקום שעליו התיישבתי, וכי זהו מידת הכנסת אורחים. ולכן גם אם

אין הוא נוקם ונוטר אלא הרי הוא שותק, וכאשר יושבים בבית המדרש ומדברים פאליטיק, שמדברים על פלוני ועל אלמוני אין הוא נוטל חלק בשיחה. על ידי ההנהגות הללו, מלבד מה שבונה את עצמו, שהוא גדל להיות תלמיד חכם אמיתי, הרי הוא מקדש שם שמים.

כמו כן כל אחד יש לו השפעה על סביבתו בביתו, על אחיו ועל אחיותיו בבית. הלא כששב הבחור מהשיבה, אם הנהגתו הוא מתוך עדינות הנפש וכובד ראש, כגון כששבים בראש השנה מבית המדרש הרי הוא ניגש לאמו ומברכה בברכת שנה טובה, ותיכף הוא שואל את אמו מה יוכל לעזור בהכנת שולחן היום טוב, והנהגתו הוא מתוך כובד ראש ללא דברים בטלים, ויושבים בעת הסעודה מתוך כובד ראש. וכמו כן בשעת התפילה הרי הוא יושב בכובד ראש ואינו מדבר דברים בטלים. בהנהגתו זו הוא מקדש שם שמים, וזהו הדרך הקלה כיצד לזכות בדין.

על ידי הנהגתו באופן שהוא מקדש שם שמים, מלבד הזכויות שהוא מזכה את הרבים, יש בזה עוד חשבון כיצד יזכה על

גדול, ולא ידע מהיכן זכה לשכר זה, ואז יראה לו השי"ת החשבון, שיראה כיצד גדל בנו של האורח שקירבו, שבנו גדל לתלמיד חכם, וגדל למשגיח בישיבה או למגיד שיעור, וכל הדורות שהקים היהודי, הכל יזקף לזכותו. ובודאי שיהיה אז מאושר בשכרו, וזהו המעלה הגדולה של המקדש שם שמים, שאי אפשר לדעת עד כמה זוכים על ידי הנהגה ישרה, שגם אם אין בכוחו לדבר דרשות ולקרב יהודים למוטב, על ידי הנהגה ישרה של האדם, בזה אפשר להחזיר אחרים למוטב.

מי שנוהג באופן זה, הרי הוא חביב ביותר לפני הבורא, ואי אפשר לשער גודל חביבותו, שכבר שנינו באבות שהמזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, שמי שמשפיע טובה על הרבים, השי"ת שומרו שלא יבוא חטא על ידו, שמסירים ממנו את הנסיונות. וזהו דבר חשוב עד מאד, ובקל אפשר לזכות לזה, על ידי שיראה כבוד התורה.

כל בחור וכל אברך יש לו היכולת להראות חשיבות לומדי התורה וקדושת התורה, שכאשר פוגעים בו הרי הוא שותק, וכאשר עושים לו עוולה

אלעזר אמרי, קל וחומר, מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כל שכך.

הקשה השב שמעתתא ממה

שאמרו בגמרא מכות

(כב:), 'אמר רבא, כמה טפשי

שאר אינשי, דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה,

דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא', והקשה בשב

שמעתתא בהקדמתו, שהרי זה סתירה בין שני מימרות בגמרא,

שבגמרא קידושין למדו שצריכים לקום בפני ספר תורה בקל וחומר

ממה שעומדים בפני תלמיד חכם, ואילו במימרא במכות מבואר

שמי שקם בפני ספר תורה ולא בפני תלמיד חכם הרי הוא נקרא

בשם טפשי, דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה.

השמעתתא מבאר, כי הנה

מי שלומד רק

תורה שבכתב, אין לו שום הבנה

בתורה, כגון שבתורה נאמר

איסור עשיית מלאכה בשבת,

אבל לא נתפרש מהו המלאכה,

ואילו היו שואלים אותנו היינו

אומרים שאסור לטלטל משאות

כבדים ממקום למקום, אבל

להדליק את הנר אין בזה שום

מלאכה, שהוא דבר של מה בכך.

ידי זה בדין, שהרי השי"ת חפץ שיהיו בעולם מי שיקרב את בניו לתורה, ולכן מלבד הזכויות שהוא זוכה לו בהנהגתו על ידי שהוא מקרב אחרים, בלאו הכי זוכה בדין, לפי שהוא חייל בצבאו של מקום, שהוא שלוחא דרחמנא, שהוא מקיים רצון הבורא בעולם, שהרי השי"ת חפץ שבני ישראל ישובו בתשובה, והוא בהנהגתו גורם שבני ישראל ישובו בתשובה.

על ידי כן יזכה בדין מחמת שני

הטעמים, האחד מחמת עצם

מעשיו, שהוא מקדש שם שמים

על ידי הנהגתו מתוך עדינות

הנפש, ועוד, לפי שהוא נעשה

חייל בצבא הבורא, ובזה יוכל

לזכות ביום הדין.

הלימוד מהתלמידי חכמים מהו

דרך התורה

בגודל חשיבות הגורמים כבוד

התורה ראה מה שכתב

בשב שמעתתא בהקדמתו, שהנה

בגמרא קידושין (ג:) איבעיא להו,

מהו לעמוד מפני ספר תורה, שכן

לא נתפרש בתורה אם צריכים

לקום בפני ספר תורה, ואמרו

בגמרא, 'ר' חלקיה ור' סימון ור'

מגדולי ישראל כיצד קיימו את המצוות, וכמו כן הוא נוגע לכל המצוות, שאנו לומדים מהתלמידי חכמים מהו התורה, אבל ללא התלמידי חכמים לא היינו יודעים כיצד לקיים המצוות.

כמו כן ללא הנהגת התלמידי חכמים לא היינו יודעים כיצד יש לנהוג ללא גאון וללא תאוות. והיינו שהתלמידי חכמים מראים לנו כיצד הוא הנהגת התורה, וזה הכוונה 'הני טפשאי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה', לפי שכיצד אנו למדים מהו התורה, התלמידי חכמים הם מראים לנו כיצד לנהוג על פי התורה.

אמנם לאחר שיודעים תורה מהו, קדושת הספר תורה גדולה מקדושת התלמיד חכם, וזהו הביאור של שני מאמרי חז"ל, שכל זמן שאין יודעים תורה מהו, אנו למדים מהתלמיד חכם מהו התורה, ולכן יש טענה על הני טפשאי, דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, אבל לאחר שלמדנו מהו התורה, קדושת התורה גדולה, ואז למדים דין הקימה מפני הספר תורה בקל

כמו כן בתורה מפורש חיוב מצות הנחת תפילין, שנאמר וקשרתם לאות על ידיך ולטוטפות בין עיניך, אבל לא נתפרש כיתר יעשה התפילין וכיצד ללבוש התפילין, וכמו כן הוא בכל המצוות, שאי אפשר לקיים המצוות בלא הלימוד בתורה שבעל פה, שבתורה שבעל פה מבואר מה הם המצוות.

אבל גם בלימוד תורה שבעל פה אין די, שאילו לא היה לנו המסורה כיצד יש לנהוג, כיצד צריך האדם לנהוג מתוך עדינות נפש וענווה, מהו רצון הבורא כיצד ינהג האדם מתוך טוב לב, כיצד היינו יודעים כיצד לנהוג, ולה זכינו על ידי שראינו הנהגתם של גדולי ישראל בכל הדורות, שהיה לכלל ישראל את הגאון רבי עקיבא אייגר ואת מרנא החתם סופר ושאר גדולי ישראל דור אחר דור, בזה הראו לנו את הביאור הפשוט בתורה.

כי אמנם כיצד לעשות תפילין אפשר ללמוד בשולחן ערוך, אבל צריכים לדעת כיצד נראה יהודי שמניח תפילין, וכמו כן כיצד יש לכבד את האב והאם, באיזה אופן יש להביט על האב ועל האם, דבר זה אנו לומדים

וחומר, 'מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כל שכן'.

נמצאנו למדים שהתלמידים חכמים מלמדים מהו קדושת התורה, שיש חיוב לדעת מהו קדושת התורה, להראות לעולם מהו התורה, ובזה מראים לעולם גדלות השי"ת, לפי שבתורה מפורש מידותיו של הקב"ה, שכן י"ג המידות שבהם נוהג השי"ת, אנו למדים מהתורה.

השפעת כל אחד על בני משפחתו ע"י הנהגתו

זהו הדרך לזכות ביום הדין, על ידי שיקדש שם שמים, לא על ידי שילמד לאחרים כיצד לנהוג, אלא על האדם לנהוג באופן שהשני יושפע על ידו, ובזה יהיה אהוב לפני השי"ת, ואז יגזור עליו השי"ת הדין לטובה ולברכה מחמת תרי טעמי, האחד מחמת הזכויות של האדם, והשני, לפי שהשי"ת צריך לו בעולם, שהרי רצון הבורא הוא שכל ישראל ישובו בתשובה, ועל ידו ישובו בני ישראל לתשובה.

ביותר יהיה כל אחד זריר בהנהגה בביתו, שעל ידי

כן יהיה לו השפעה לטובה על אחיו ועל אחיותיו, שהבחור יש לו אחות, שבעז"ה יחפשו לה שידוך היום או בעוד שנה או שנתיים, ואז נותנים לה את הדוגמא עם מי תשתדך, האם תשתדך עם בחור גס, שהוא מדבר פאליטיק והוא צועק ברחובות העיר, ואינו נזהר להשכים לתפילה, והוא מדבר לפני אביו ואמו מתוך חוצפה.

אם אין היא רואה בפניה דוגמא אחרת, הרי שזה יהיה הדוגמא של השידוך שתבחר בו, שהעיקר יהיה שלא יכה את הבנים, ושלא יגנוב, שאין לה השגות יותר טובות, לפי שאין היא רואה יותר טוב מזה.

אבל אם היא רואה הנהגה של בחור בן תורה וירא שמים, שמשכים לתפילה בזמנה, והוא שוכב לישון בזמן, ואינו מדבר פאליטיק ואינו מבייש אחרים, והוא מכבד את אביו ואת אמו, וכאשר הוא רואה עני ברחוב הוא מרגיש בצרתו, והוא מקרב את העניים, וכל העניים מכירים אותו, וכל אחד שהוא צריך טובה הרי הוא מכירו. על ידי כן יהיה לאחותו השגה מהו יהודי, ואז תבקש להינשא בדווקא לתלמיד

השגות, כי מי שיאמר כל היום תהלים ויעביר הסדרה, גם אם יאמר תהלים על כל הכוונות, אבל הוא לא יגדל לתלמיד חכם ובן תורה, לפי שלא זיכך את מוחו להתבונן מה ה' אלקיך שואל מעמך, שכן הידיעה מה ה' אלקיך שואל מעמך הוא על ידי התורה, על ידי עמל התורה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, על ידי ההתבוננות בקניני התורה, להתבונן בתורה כל אחד על פי כוחו. הרי אין לנו את המוח של הגאון רבי עקיבא איגר, אבל על ידי עמל התורה, בכוח קדושת התורה זוכים לסייעתא דשמיא לגדול לתלמיד חכם.

על דבר זה יהיו עיקר תשוקותיו ותפילותיו של כל בחור ביום הדין, שיזכה לגדול לתלמיד חכם ולקדש שם שמים. אבל מי שחושב בראש השנה על הניגונים של הבעל תפילה וכדומה, בזה הוא מאבד את סגולת יום הדין. כי בראש השנה זה הזמן להתבונן מה ה' אלקיך שואל מעמך, ולזה זוכים על ידי ההתבוננות מהו התורה, ולזה זוכים על ידי ההתבוננות בהנהגת תלמידי חכמים, על ידי שמתבוננים

חכם, וממילא תקים דורות של תלמידי חכמים.

אבל אם היא תינשא לבחור גם שהוא יודע רק כיצד לנהוג בקאר והוא יודע לעשות כמה מיני גניבות ולצעוק ברחוב, והוא יודע את כל הפאליטיק, מה אמר רב פלוני ומה אמר רב פלוני, הוא משמש טוב בגיהנום, שהוא יודע כל הרע שיש בעולם, והיא נישאה לו לפי שאינה יודעת ששייך הנהגה אחרת, הנה כיצד יחיו במשך ימי חייהם, אם יתגרשו או לא, דבר זה תלוי במה שנגזר עליהם, אבל השאלה היא באיזה אופן יחיו את חייהם. מי יכול להשפיע עליה, שלא תינשא לבחור גם, ההנהגה של אחיה, שאם אחיה נוהג בבית מתוך יראת שמים, בכוחו להקים דורות אצל בני משפחתו.

לכן יקבל כל אחד עצמו לבנות את עצמו להיות תלמיד חכם על ידי לימוד התורה, ושיהיה הנהגתו באופן הראוי.

עמל התורה והתבוננות בהנהגת לומדי התורה

כאשר עוסקים בתורה צריכים ללמוד תורה מתוך

בעובדות על הגאון רבי עקיבא
אייגר והחתם סופר ושאר גדולי
ישראל, כיצד היה דיבורם
והנהגתם, ובזה יזכה לחיות על פי
תורה, ויזכה לכתובה וחתימה
טובה.

זְכוּת וְזִכָּה אֶת הָרַבִּים, זְכוּת הָרַבִּים תִּלְוִי בּוֹ

היות שזכינו ב"ה והגליון השבועי מופץ בכמה ערים, יש הזדמנות למי שליבו חפץ לזכות את הרבים ולקחת חבל בהוצאות ההפצה של הגליון בעירו, ויבוא על שכרו.

אפשר לפנות למערכת חידו"ת של רבינו,
למספר טעלפאן 9 EXT 2290-854-718-1.

בברכה והערכה
מערכת החידו"ת של רבינו